

Uvod v hiperobjekte

Pretrés biti

V svoji knjigi *Ecological Thought* sem vpeljal izraz *hiperobjekti*, da sem z njim označeval stvari, ki so glede na ljudi masivno razporejene v prostoru in času.¹ Hiperobjekt je lahko črna luknja. Hiperobjekt je lahko naftno polje Lago Agrio v Ekvadorju ali pa močvirje Everglades na Floridi. Hiperobjekt je lahko biosfera ali sončni sistem. Hiperobjekt je lahko seštevke vseh jedrskih snovi na Zemlji ali pa zgolj plutonija ali urana. Hiperobjekt je lahko zelo dolgotrajen proizvod človeške izdelave, denimo stiropor ali plastične vrečke, ali pa seštevke vse brenčeče kapitalistične mašinerije. Hiperobjekti so potemtakem »hiper« glede na neko drugo entiteto, ne glede na to, ali jih je neposredno ustvaril človek ali ne.

Hiperobjekti imajo številne skupne lastnosti. So viskozni, kar pomeni, da se »držijo« bitij, ki so z njimi povezana. So *nelokalni*; drugače povedano, kakršnakoli »krajevna manifestacija« hiperobjekta še ni pravi hiperobjekt.² Njihove temporalnosti so povsem drugačne od tistih po merilu človeka, ki smo jih vajeni. Nekateri zelo veliki hiperobjekti, denimo planeti, imajo prav zares *Gaussovo* temporalnost: zaradi

1 Timothy Morton, *The Ecological Thought*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2010, str. 130–135.

2 »Lokalna manifestacija« je termin, ki ga filozof Levi Bryant uporablja za pojavljanje objekta. Prim. *The Democracy of Objects*, Open Humanities Press, Ann Arbor, Michigan, 2011, str. 15.

splošne relativnosti ustvarjajo vrtnice v prostoru-času. Hiperobjekti so v visokodimenzionalnem faznem prostoru, zaradi česar so za ljudi včasih nevidni. Njihovi učinki pa se kažejo *interobjektno*; se pravi, da jih lahko zaznamo v prostoru, ki ga sestavljajo medsebojna razmerja med estetskimi lastnostmi objektov. Hiperobjekt ni funkcija našega znanja; je *hiperrelativen* glede na črve, limone, ultravijolične žarke in tudi glede na ljudi.

Hiperobjekti so že močno vplivali na družbeni in fizični prostor ljudi. Hiperobjekti so neposredno odgovorni za to, čemur pravim *konec sveta*, zaradi česar sta tako zanikovalstvo kakor apokaliptično okoljevarstvo odveč. Hiperobjekti so že pripeljali novo človeško fazo *hipokrizije*, šibkosti in *pohabljenosti*; ti izrazi imajo v pričujoči študiji zelo poseben prizvok in z njimi se bomo podrobneje ukvarjali. *Hipokrizija* je posledica tega, da ni metagovorice (pojasnil bom, da se tega po novem zavedamo zaradi ekoloških izrednih razmer); šibkost je posledica razkoraka med fenomenom in stvarjo, ki je zaradi hiperobjekta nadležno opazen; *pohabljenost* pa je posledica tega, da so vse entitete krhke (to je pogoj za to, da lahko obstajajo), zaradi hiperobjektov pa je ta krhkost očitna.³ Poleg tega hiperobjekti spreminjajo človeško umetnost in izkustva (estetsko dimenzijo). Zdaj smo v *dobi asimetrije*, kakor ji pravim.

Hiperobjekti niso zgolj zbirke, sistemi ali skupki drugih objektov. So objekti sami na sebi, objekti v posebnem pomenu besede, ki ga bom pojasnil v pričujoči knjigi. Poseben pomen *objekta* izhaja iz *k objektu orientirane ontologije* (OOO), nastajajočega filozofskega gibanja, zavezanega edinstveni obliki realizma in neantropocentričnega mišljenja. Zato sploh ne bi bilo prav, če bi trdili, da so hiperobjekti (človeška) izmišljotina, ne glede na to, ali imamo – v Humovem stilu – domišljijo za snop asociacij ali – kakor Kant – za možnost apriornih sintetičnih sodb. Hiperobjekti so resnični, ne glede na to, ali o njih kdo razmišlja. Hiperobjekti – iz

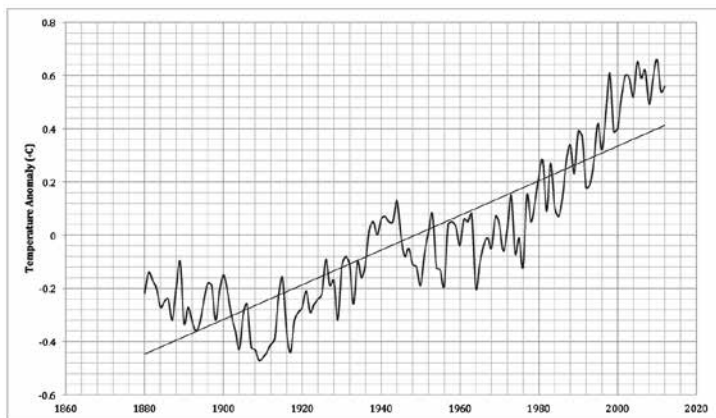
3 Ideja šibkosti je na neki način razširitev Vattimojeve propozicije šibkega mišljenja, ki sprejema razkorak med človekom in svetom in ki gre skozi nihilizem. Gianni Vattimo, *The Transparent Society*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1994, str. 117, 119 [izvirnik: *La società trasparente*, Garzanti, Milano, 1989].

razlogov, ki jih bomo navedli v pričujoči študiji – pomenijo konec možnosti transcendentalnih skokov »iz« fizične realnosti. Zaradi hiperobjektov moramo fizičnemu priznati imanentnost mišljenja. To pa še ne pomeni, da smo »vpeti« v »življenjski svet«.

Hiperobjekti torej za filozofijo pomenijo težko, dvojno nalogo. Prva naloga je odpraviti idejo, da je možna metagovorica, ki bi o stvareh lahko govorila, ne da bi jo te kontaminirale. Poststrukturalističnemu mišljenju je – iz razlogov, ki jih bomo obravnavali – pri tem v nekaj pogledih spodletelo oziroma naloge ni opravilo do konca. Druga naloga je ugotoviti, kaj je fenomenološko »izkustvo«, če ni sploh ničesar, kar bi bilo smiselno podobno »svetu«: od tod podnaslov »Filozofija in ekologija po koncu sveta«.

Pričujočo knjigo sem razdelil na dva dela. Ker sta objekt sam in njegova pojavnost kot neka druga entiteta radikalno ločena, se mi zdi prav, da je tako razdeljena tudi knjiga. Hiperobjekti zahtevajo neposredno filozofsko, zgodovinsko in kulturno razlago – s tem se ukvarjamo v prvem delu knjige. Nato pa se moramo posvetiti človeškemu polaščanju hiperobjektov – temu je namenjen drugi del.

V *Hiperobjektih* velikokrat pišem v slogu, ki se bralcu utegne zdeti »oseben« – morda celo provokativen ali moteč. Za ta nekoliko »osebni« slog sem se odločil zaradi tvegane in koristne fenomenologije Alphonsa Lingisa. Tako se mi je zdelo prav. Sem ena izmed entitet, ujetih v hiperobjekt, ki mu tukaj pravim *globalno segrevanje* (to je še ena odločitev – ne strinjam se s tem, da bi mu rekli *podnebne spremembe*; glej sliko 1); ena izmed entitet, ki jo precej dobro poznam. In kot k objektom orientirani ontolog sem mnenja, da so vse entitete (z »mano« vred) sramežljive, zadržane hobotnice, ki se skrivajo v oblak črnila, nato pa se potuhnejo v ontološke sence. Zato noben diskurz ni zares »objektiven«, če to pomeni, da naj bi bil glaven jezik, ki je za to, o čemer govori, »meta«. Poleg tega boste v knjigi opazili ponavljajoč se, krožen način mišljenja – in sicer zato, ker človek v kateremkoli trenutku vidi zgolj delce hiperobjekta. O njih misliti povezano pa ni lahko.

Slika 1. Globalnega segrevanja ne moremo neposredno videti, lahko pa ga mislimo in izračunamo, kakor je vidno na tem grafu. Podatki so iz NASA Godard Institute for Space Studies; avtor grafa je Larry Butz.

Zaradi takega sklepanja sem morda videti kakor postmodernist, a zaradi razlogov, ki jih bomo pozneje pojasnili, je ideja, da »metagovorice ni«, za nastajajočo ekološko dobo veliko močnejša in jasnejša, kakor je bila kadarkoli za postmodernizem.⁴ Ker je za postmodernizem »vse metafora« (v pravem pomenu), so vse metafore enako slabe. Zame – in za vse ljudi, ki prehajamo v dobo asimetrije – pa resnične stvari zares obstajajo, ne zgolj kot nekaj, kar poznamo ali smo poznali, zato so nekatere metafore boljše od drugih.⁵ In ker ni kraja, kjer bi lahko bili zunaj vseh stvari, se pokaže, da resnico o tem, da »ni metagovorice«, poznamo bolje od njenih stvariteljev. To, kako globalno prepričano v postmodernizmu rečejo, da »ni metagovorice« in da »je vse metafora«, pomeni, da postmodernizem ni tak, za kakršnega se ima; v resnici

4 Jacques Lacan, »Subverzija subjekta in dialektika želje v freudovskem nezavednem«, slov. prev. S. Pelko, v *Spisi*, Društvo za teoretsko psihoanalizo, Ljubljana, 1994, str. 289.

5 Pri tem razmisleku izhajam iz: Graham Harman, *Guerrilla Metaphysics: Phenomenology and the Carpentry of Things*, Open Court, Chicago, 2005, str. 101–102.